

Aftale mellem regeringen (Socialdemokratiet) og Venstre, Dansk Folkeparti, Socialistisk Folkeparti, Radikale Venstre, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Nye Borgerlige, Liberal Alliance, Frie Grønne, Alternativet og Kristendemokraterne om

Mere liv i bymidter og landdistrikter

af 29. november 2021

Indledning

Aftalepartierne ønsker med aftalen at understøtte stærke lokalsamfund, hvor bymidterne kan være lokale samlingspunkter, og hvor der er bedre muligheder for at leve også i landdistrikterne.

Aftalen indeholder følgende elementer:

- Velfungerende provinsbyer med levende bymidter
- Levende landdistrikter

Velfungerende provinsbyer med levende bymidter

I mange af de mindre og mellemstore byer er bymidterne præget af butiksdød. Aftalepartierne er enige om at igangsætte initiativer, der kan bidrage til, at bymidterne igen bliver et lokalt samlingspunkt og mødested.

Fornyelse af bymidter og lokale velfærdsfunktioner

Fornyelse og forskønnelse af bymidter samt flere velfærdsfunktioner kan være med til at gøre bymidten mere attraktiv i forhold til at åbne nye butikker og servicefunktioner.

Aftalepartierne er derfor enige om at afsætte 180,0 mio. kr. i alt i perioden 2022-2027 til fornyelse af bymidter og placering af lokale velfærdscentre. Midlerne fordeles til de ansøgende kommuner på baggrund af en række objektive kriterier, og der vil være krav om 40 pct. kommunal medfinansiering.

Midlerne til fornyelse af bymidter kan bl.a. anvendes til fysiske forbedringer af bygninger, torve og gågader mv. Det er kommunerne, der skal beslutte, hvilke funktioner der kan placeres i et velfærdscenter. Funktioner i et lokalt velfærdscenter kan fx være borgerservice, tandlæger, læger, aktivitetscentre, tilbud til ældre, kulturskoler, biblioteker mv. Midlerne kan anvendes til flytning/oprettelse af velfærdsfunktioner, forudgående analyse- og udviklingsarbejde, anlæg, istandsættelse mv. Aftalepartierne noterer sig, at puljens midler kan anvendes til istandsættelse m.v. af bosætningshuse i bymidter, når den fornødne hjemmel til at etablere bosætningshuse er tilvejebragt.

Initiativet udmøntes i overensstemmelse med nationale konkurrenceregler og EU's statsstøttere regler.

Med initiativet igangsættes en ny fase i den statslige støtte til byfornyelse, som tidligere har været fokuseret på særligt boligkvalitet i byerne og fornyelse af landsbyer bl.a. gennem nedrivning af faldefærdige bygninger. Aftalepartierne er enige om at stemme for en ændring af byfornylesloven med henblik på at skabe hjemmel til fastsættelse af de nærmere kriterier i en bekendtgørelse. Aftalepartierne inddrages i fastsættelsen af kriterierne.

Forsøgsordning med frie bymidter

Der er behov for at understøtte kommunernes arbejde med at skabe levende bymidter i de mindre og mellemstore byer. Det er kommunerne og de lokale aktører, der kender de lokale og stedbundne potentialer bedst. Der er behov for at give kommunerne bedre mulighed for at tænke ud af boksen og ikke lade de gode idéer være begrænset af eksisterende lovgivning.

Aftalepartierne er derfor enige om en forsøgsordning for frie bymidter, hvor 10 bymidter sættes fri af eksisterende lovgivning for at afprøve nye tiltag, der kan understøtte levende bymidter. Det er en forudsætning, at der etableres lokale velfærdsfunktioner som en del af forsøgsordningen.

Under forsøgsordningen afsættes 25 mio. kr. årligt i 2024-2027 til medfinansiering af fornyelse af bymidter og 30 mio. kr. i 2024 til medfinansiering af placering af lokale velfærdsfunktioner i bymidten. Midlerne er et supplement til den generelle pulje til fornyelse af bymidter målrettet de 10 bymidter, der indgår i forsøgsordningen. Midlerne fordeles til kommunerne ud fra en opgørelse af projektøkonomien i de projekter, der skal gennemføres som en del af forsøgene, og der vil være krav om 40 pct. kommunal medfinansiering.

Indenrigs- og boligministeren inviterer primo 2022 kommunerne til at indgå i forsøgsordningen. Aftalepartierne inddrages efterfølgende i udvælgelsen af byer, der skal indgå i forsøgsordningen, og hvilke regler der skal gives frihed fra. Aftalepartierne er på den baggrund enige om at stemme for det lovforslag, der vil give hjemmel til de konkrete forsøg i byerne.

Strategisk planlægning for bymidter

Endelig er aftalepartierne enige om at afsætte 3,5 mio. kr. årligt i 2023-2026 samt 0,2 mio. kr. årligt varigt til, at der kan indføres et krav i planloven om, at kommunerne i kommuneplanen skal udarbejde en strategisk planlægning for levende bymidter. Strategien skal omfatte de bymidter, som kommunen udpeger i kommuneplanen efter planlovens regler herom. Bymidten er den centrale del af byen, hvor der udlægges arealer til butiksfunktioner.

Det præcise finansieringsbehov forhandles med KL. Initiativet forudsætter tilslutning i planlovskredsen.

Levende landdistrikter

Der skal være gode muligheder for at leve i alle dele af landet – også uden for byerne. Aftalepartierne er enige om at igangsætte initiativer, der kan være med til at understøtte stærke lokalsamfund i små byer, på småøerne og i landdistrikterne.

Bedre muligheder for borgerdrevne dagligvarebutikker

Mange landsbyer oplever lukning af den lokale dagligvarebutik, som ikke kun udgør en dagligvareforsyning, men også et lokalt samlingspunkt. Der er gennem de seneste år etableret op mod 100 borgerdrevne købmænd, hvor foreninger og lokale borgere går sammen om at bevare deres lokale butik. Når de lokale skal etablere en butik, er der behov for finansiering. I flere tilfælde mere end det, lokalsamfundet selv kan samle ind.

Aftalepartierne er derfor enige om at afsætte 6 mio. kr. årligt i 2022-2024 til medfinansiering af etablering og udvikling af borgerdrevne dagligvarebutikker. Det kan være butikker, som også har et socialøkonomisk formål. Der vil være krav om minimum 50 pct. medfinansiering fra tilskudsmodtager, og der kan maksimalt ydes 600.000 kr. Der kan fx ydes tilskud til udarbejdelse af virksomhedsplan, indkøb af inventar, ombygning, overtagelse eller opførelse af butikslokaler samt initiativer til understøttelse af butikkens funktion som omdrejningspunkt for et lokalt, socialt fællesskab. Der ydes ikke tilskud til drift. En bor-

gerdreven dagligvarebutik kan kun opnå tilskud, hvis der ikke allerede eksisterer en anden dagligvarebutik i byen. Initiativet udmøntes i overensstemmelse med nationale konkurrenceregler og EU's statsstøttere-gler.

Nedbringelse af antallet af faldefærdige huse

Flere steder er landområdernes ellers så kønne landskab skæmmet af faldefærdige huse og nedslidte områder. Aftalepartierne ønsker at vende udviklingen. Faldefærdige huse skal rives ned, og trængte områder skal fornyes. Aftalepartierne er derfor enige om at afsætte yderligere 102,5 mio. kr. til landsbyfornyelse i 2022, så der samlet vil være 200 mio. kr. til nedrivning, istandsættelse og områdefornyelse. Midlerne fordeles til kommuner efter de gældende regler, og disse kommuner vil som hidtil kunne anvende midlerne i byer med færre end 4.000 indbyggere og åbent land. Aftalepartierne noterer sig, at puljens midler kan anvendes til istandsættelse m.v. af bosætningshuse, når den fornødne hjemmel til at etablere bosætningshuse er tilvejebragt.

Bedre bredbånd i hele landet

Når hverdagen skal hænge sammen, er hurtigt og stabilt bredbånd afgørende. En god internetforbindelse giver mulighed for at arbejde og studere hjemmefra – og handle, få behandling eller opsøge rådgivning hjemmefra. I yderområderne er hurtigt bredbånd ekstra betydningsfuldt, da det kan være med til at opveje afstanden mellem bopæl og arbejdsplads eller uddannelse. På trods af at teleudbydere har rullet hurtigt bredbånd ud til rigtig mange adresser de seneste år, er der fortsat for mange, som ikke har adgang til de digitale motorveje. Det gælder ikke mindst i tyndtbefolkede områder, hvor der er langt mellem adresserne.

Derfor er aftalepartierne enige om, at der også i 2022 afsættes midler til Bredbåndspuljen. Der afsættes 100 mio. kr. i 2022. Det er vigtigt, at midlerne kan bistå de mest udfordrede adresser til at få en tidssvarende bredbåndsforbindelse. Forud for ansøgningsrunden i 2022 vil klima-, energi- og forsyningsministeren drøfte de konkrete rammer for puljen med teleforligskredsen med henblik på at tilgodese dette hensyn.

Danmarks naturstier – en omvej værd

Naturen er et fælles gode, og alle skal have gode muligheder for at komme ud i naturen og få store naturoplevelser, uanset hvem man er, og hvor i landet man bor. Derfor ønsker aftalepartierne at række ud til en række aktører og fonde med henblik på at skabe god tilgængelighed til naturen i hele landet og binde naturen sammen samt at styrke friluftslivet, naturturismen, formidling af naturen og kulturelle seværdigheder i naturen. Aftalepartierne ønsker, at der skal etableres et nationalt net af stier og ruter i Danmark, og er derfor enige om at afsætte 5,0 mio. kr. årligt fra 2023 til *Danmarks naturstier – en omvej værd*.

Realisering af projektet forudsætter, at der kan opnås finansielle bidrag til udviklingsfasen fra ikke-statslige aktører, f.eks. fonde. De statslige midler på 5,0 mio. kr. årligt fra 2023 går til drift af sekretariat i både den fireårige udviklingsfase og den efterfølgende driftsfase. Sekretariatet vil varetage opgaver som understøttelse af partnerskab, datakvalitet, udvikling af formidlingsplatform (udinaturen.dk), formidling af Danmarks Naturstier, analyser samt informationskampagner. Der udarbejdes årligt en afrapportering om projektet. De statslige midler vil ikke gå til etablering af stier, og der ændres ikke på regler om adgang til naturen med initiativet. Stier på private arealer kan alene indgå på basis af frivillighed og uden ekspropriation, således at ejendomsretten respekteres.

Forsøgsordning med frilandsbyer

Landdistrikterne og småøerne har mange aktive borgere og foreninger, der arbejder for at vende en negativ udvikling, og som har gode idéer til forandring. Forskellige landdistriktskommuner og -aktører peger på, at nogle lovgivningsmæssige rammer hindrer lokal udvikling, hvorfor mange gode idéer til udvikling støder på grund. Det kan f.eks. være etablering af attraktive boliger, erhvervsudvikling og arbejdsfaciliteter, omsorgsfunktioner, nødvendige services og infrastruktur.

Aftalepartierne er derfor enige om, at der skal igangsættes en afdækning af interessen for deltagelse i en forsøgsordning med frilandsbyer med henblik på i 1. halvdel af 2023 at træffe beslutning om, hvorvidt der skal igangsættes en forsøgsordning med frilandsbyer, herunder hvilke regler der med forsøgsordningen gives frihed fra.

Der er enighed om, at en forsøgsordning med frilandsbyer vil indebære, at 10 udvalgte lokaliteter – landsbyer på op til 1500 indbyggere eller de 27 småøer – sættes fri af eksisterende lovgivning for at afprøve nye tiltag, der kan understøtte udviklingen i landsbyer og på småøer.

Aftaleparterne er enige om at udmønte 2,0 mio. kr. i 2021, finansieret af midler fra Landdistrikts-puljen i 2021, hvor der er et mindreforbrug. Midlerne fordeles med 1,8 mio. kr. til Landdistrikternes Fællesråd til at nedsætte et projektsekretariat og 0,2 mio. kr. til Sammenslutningen af Danske Småøer til deltagelse som partner i projektet. Midlerne gives som direkte tilskud og udbetales i rater i perioden 2021-2023.

Projektsekretariatet skal facilitere en kvalificering af ansøgernes interessetilkendegivelser, herunder i forhold til afdækning af finansieringsbehov for projektidéer samt identificering af begrænsende regler og lovgivning. Projektsekretariatet skal indhente ekstern bistand til dette arbejde fra forskningsinstitutioner med henblik på eksisterende viden.

Bilag 1. Økonomioversigt

Tabel 1
Midler til velfungerende provinsbyer og levende landdistrikter

Mio. kr. (2022-pl)	2022	2023	2024	2025
Velfungerende provinsbyer				
Fornyelse af bymidter ¹	25,0	35,0	35,0	35,0
<i>Forsøgsordning med frie bymidter</i>				
Fornyelse af bymidter ²	-	-	25,0	25,0
Lokale velfærdscentre ³	-	-	30,0	-
DUT-finansiering af krav om strategisk planlægning for bymidter ⁴	-	3,5	3,5	3,5
Levende landdistrikter				
Bedre mulighed for borgerdrevne dagligvarebutikker ⁵	6,0	6,0	6,0	-
Midler til nedrivning og områdefornyelse ⁶	102,5	-	-	-
Bedre bredbånd i hele landet ⁷	100,0	-	-	-
Danmarks Naturstier – en omvej værd ⁸	-	5,0	5,0	5,0
Forsøgsordning med frilandsbyer ⁹	-	-	-	-
I alt	233,5	49,5	104,5	68,5

Bemærkninger:

1: 180,0 mio. kr. i perioden 2022-2027 fordelt med 25,0 mio. kr. i 2022, 35,0 mio. kr. årligt i 2023-2025 og 25,0 mio. kr. årligt i 2026-2027. Der kan anvendes op til 3 pct. af bevillingen til administration af midlerne i Bolig- og Planstyrelsen.

2: 100 mio. kr. i perioden 2024-2027. Der kan anvendes op til 3 pct. af bevillingen til administration af midlerne i Bolig- og Planstyrelsen.

3: Der kan anvendes op til 3 pct. af bevillingen til administration af midlerne i Bolig- og Planstyrelsen.

4: 3,5 mio. kr. årligt i 2023-2026 samt 0,2 mio. kr. årligt varigt.

5: Der kan anvendes op til 3 pct. af bevillingen til afholdelse af administrationsudgifter i Bolig- og Planstyrelsen.

6: Midlerne udmøntes under pulje til landsbyfornyelse, der administreres af Bolig- og Planstyrelsen. Der kan anvendes op til 0,5 pct. af bevillingen til administration af midlerne i Bolig- og Planstyrelsen.

7: Der kan anvendes op til 3 pct. af bevillingen til administration af midlerne i Energistyrelsen.

8: 5,0 mio. kr. årligt varigt fra 2023.

9: Initiativet omfatter ikke finansiering fra reserven til land og by. Udgifterne til initiativet på i alt 2,0 mio. kr. finansieres af Landdistriktpuljen, hvor der er et mindreforbrug i 2021.